

دانشگاه پیام نور

دانشکده الهیات
پیام نور مرکزی

پایان نامه
برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد
رشته فقه و مبانی حقوق

حدود ارتباط با نامحرم در فضای مجازی و بایسته‌های حقوقی آن

منصوره ازغندی

استاد راهنما :
حجه الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر
علوی

استاد مشاور :
جناب آقای دکتر صدیقی

بهار ۱۳۹۱

سپاسگزاری

پروردگارا جز به فضل و احسان تو دل نبسته‌ام هر چه کرده‌ام جود و بخشش تو بوده است. هر حسنی که در آن است از آن توست و هر کمی و کاستی، بر خواسته از ضعف و ناتوانی. من اینک به پاس توفیقی که در تدوین این پایان نامه به من دادی تو را سپاس می‌گویم.

صاحب مقام محمود فرمود: «وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ»^۱

لیکن مومنان الهی مظاهر فضل خداوندند، لذا سپاس از آنان، حمد ولی نعمتی است که در مقام فعل در کسوت آنان ظهور کرده است. به همین منظور از استاد معزز حجه الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر علوی که با راهنمایی‌های به موقع خود مرا یاری نمودند همچنین از جناب آقای دکتر صدری، همسر و فرزندان عزیزم، همکار خوجم که با حمایت و مساعدت خود مایه دلگرمی و انگیزه بیشتر در تحمل مشکلات این راه شدند، سپاسگزارم. باشد تا خداوند منان از رحمت و فضل واسعه خود همه آنها را بهره مند گرداند. آمین یا رب العالمین

چکیده

آدمی در دو جنس زن و مرد آفریده شده است و خداوند گرایش این دو جنس به یکدیگر را در نهاد آن‌ها سرشته است. طبیعت انسان، عرف جامعه و شریعت اسلام هم‌براین‌گرایش‌صحه گذاشته و آن را به عنوان بدیهی‌ترین اصل فطرت پذیرفته است.

موضوع رابطه زن و مرد نامحرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است از آنجایی که ما در یک کشور اسلامی زندگی می‌کنیم و از دین مبین اسلام پیروی می‌نمائیم جای بسی تعجب است اگر گمان کنیم که دین اسلام برای ایجاد حریم میان روابط زن و مرد، حد و حدودی تعیین نکرده است.

در این تحقیق سعی شده ضمن معرفی محارم به بررسی حجاب از دیدگاه قرآن و روایات و منظر عقل پرداخته شود با نامحرم در فضای مجازی بررسی و تبیین گردد.

و اینکه ضمن اشاره به شرایط حضور اجتماعی زنان بیان می‌کنیم که اسلام نه تنها مخالف با حضور اجتماعی زن نیست بلکه با حفظ شرایطی در موارد بسیار این امر را مورد سفارش قرار داده است که حفظ این حدود در ارتباط زنان با جنس مخالف موجب استحکام بنیان خانواده و دور ماندن از آسیب‌های فراوانی می‌شود که به برخی از آسیب‌ها در این تحقیق اشاره شده است و در پایان ضمن تعریف فضای سایر و مزایا و معایب اینترنت با استفاده از روایات و نظر مراجع به این نتیجه می‌رسیم که تصور اشتباه است که افراد جامعه حتی برخی متدینین ما که حاضر نیستند در فضای واقعی به راحتی با نامحرم ارتباط برقرار کنند.

در اینترنت ضمن چت با نامحرم به راحتی گفتگو می‌کنند، از دوربین کامپیوتر جنس مخالف را می‌بینند و... چرا که در برخی موارد فقط

به صراحت حکم به عدم جواز داده اند و در مواردی مشروط به عدم ریبه و خوف در گناه که به تحلیل نظر فقها پرداخته می شود و قانون نیز برای آنانکه به حریم دیگران آسیب برسانند مجازات سختی را در نظر گرفته است.

فهرست مطالب

فصل اول

- تبیین موضوع ب
- فرضیه‌ها ب
- روش تحقیق ج
- هدف تحقیق د

فصل دوم

- محرم و نامحرم ۲
- محارم از دیدگاه قرآن ۲
- محارم نسبی ۳
- محارم رضاعی ۵
- فلسفه تحریم محارم رضاعی ۶
- محارم سببی ۶
- معنای رابطه ۷
- انواع ارتباط ۷
- مسئولیت اجتماعی زنان همراه با تقدم مسئولیت خانوادگی ۸
- برخورد مبتنی بر شناخت و احترام متقابل ۱۰
- برخورد مبتنی بر شرم افراطی ۱۱
- برخورد دستپاچه و هیجان زده ۱۱
- برخورد خشک و محدود ۱۲
- برخورد مبتنی بر پرخاشگری ۱۲

روابط پنهانی ۱۲

برخوردهای غیر عادی و ناپخته ۱۳

افراط در معاشرت ۱۳

فصل سوم

حجاب ۱۶

قرآن و مسئله حجاب ۱۶

جلوه‌ها و مصادیق عفاف در قرآن ۱۷

عفت در نگاه ۱۸

عفت در دامن ۱۹

عفت در پوشش ۲۰

عفت در کردار ۲۲

عفت در گفتار ۲۳

جایگاه حجاب در احادیث ۲۵

گزارش از حجاب حضرت فاطمه (س) ۲۷

حجاب از منظر عقل ۲۸

حجاب در ادیان دیگر ۳۳

حجاب در آیین یهود ۳۳

نهی از آرایش در برابر نامحرم ۳۳

اهمیت نگاه نکردن به نامحرم ۳۴

حجاب در آیین مسیحیت ۳۴

عفت و خانه‌نشینی زنان مسیحی	۳۴
آراستگی به حیاء و پرهیز از آرایش ظاهری بدن	۳۵
پوشاندن موی سر بویژه در مراسم عبادی	۳۵
حجاب در آیین زرتشت	۳۵
پوشش اجتماعی زن و مرد از دیدگاه قرآن	۳۶
نگاه ارزشی قرآن به زن و مرد	۳۶
پوشش مردان	۳۷
ادب لباس در مردان	۳۸
شرایط حضور اجتماعی مردان	۴۰
غیرت فردی	۴۰
غیرت اجتماعی	۴۰
استیذان	۴۰
پرهیز از نگاه به نامحرم و حفظ پاکدامنی	۴۱
ازدواج	۴۲
پوشش زنان	۴۲
شرایط حضور اجتماعی زنان	۴۲
عدم اختلاط	۴۲
حفظ وقار و عفات	۴۳
وقار در سخن گفتن	۴۳
پرهیز از خودنمایی برای دیگران	۴۳

- ۴۴ احکام فقهی روابط بین زن و مرد نامحرم
- ۴۵ انواع نگاه و حکم هر یک
- ۴۵ نگاه به نامحرم
- ۴۸ نگاه به مخاطوبه
- ۴۹ نگاه هنگام خواستگاری
- ۵۰ نگاه به اهل ذمه
- ۵۱ زنان بادیه نشین
- ۵۲ عدم امکان معالجه توسط هم جنس مریض
- ۵۳ عدم تشخیص و درمان بدون لمس و نظر
- ۵۳ نگاه به دختر نابالغ و زنان دیوانه
- ۵۵ نگاه زن به مرد
- ۵۵ نظر مذاهب خمسسه در مورد عورت مرد و نگاه زن به مرد

فصل چهارم

- ۵۹ روابط گسترده زن و مرد
- ۵۹ رابطه زن و مرد
- ۶۰ یوسف الگوی برتر
- ۶۱ موسی و دختران شعیب(ع)
- ۶۲ پیام‌های تربیتی آیات شریفه
- ۶۴ دو جنس مخالف از دیدگاه قرآن
- ۶۴ ایجاد محبت آنان در قلوب دیگران

- آنان از جمله اولیاء خداوند خواهند بود..... ۶۴
- داشتن زندگی پاکیزه ۶۵
- آفت و آسیب‌های روانی و اجتماعی ارتباط گسترده با نامحرم ۶۶
- سرکوب شدن استعدادها ۶۶
- افت تحصیلی یا رکود علمی ۶۷
- ایجاد جو بدبینی ۶۷
- اضطراب تشویش و احساس نگرانی ۶۸
- فقدان شناخت درست و واقع بینانه ۶۹
- محرومیت از ازدواج پاک ۷۰
- عدم استقبال از تشکیل کانون خانواده ۷۰
- کم رنگ شدن ارزش‌های مکتبی ۷۱
- انحطاط اخلاقی ۷۱
- تهدید مهمترین سرمایه دختر و پسر ۷۲
- احساس گناه ۷۳
- خیانت به همسر آینده ۷۴
- فصل پنجم**
- فضا ۷۷
- مجازی ۷۷
- فضای مجازی ۷۷
- ویژگیهای عمومی فضای سایبر ۷۸

۷۸	گسترده بودن
۷۸	جهانشمول بودن
۷۹	پوشیده بودن
۷۹	گزینشی بودن اطلاعات
۸۰	قابل کنترل نبودن
۸۱	تاریخچه اینترنت در جهان
۸۱	تاریخچه اینترنت در ایران
۸۴	مزایای اینترنت
۸۴	تفریحات
۸۵	ارتباطات الکترونیک
۸۵	رشد فرهنگی
۸۵	اینترنت علم و آموزش
۸۷	اینترنت و اقتصاد
۸۸	اینترنت ، مذهب و سیاست
۸۸	عناصر اصلی رسانه‌های سنتی
۹۰	ضعف‌های موجود در بهره‌مندی از فضای مجازی
۹۰	خلاء محتوا
۹۱	سیاسی شدن و بلاک‌های دینی
۹۱	تعداد سایت‌ها
۹۱	عدم حضور جدی کاربران

- ۹۲ پایین بودن آمار اطلاعات محتوا و مطالب
- ۹۲ راه اندازی باشگاه مجازی فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی
- ۹۲ فراهم نمودن تمهیدات لازم برای راه‌اندازی و گسترش برنامه وبلاگ نویسی
- ۹۲ وبلاگ‌های سازمانی
- ۹۳ وبلاگ‌های فردی
- ۹۳ وبلاگ‌های مناسبی
- ۹۳ وبلاگ‌های شخصیت محور
- ۹۳ وبلاگ‌های متن محور
- ۹۳ وبلاگ‌های دل نوشته
- ۹۳ وبلاگ‌های پرسش و پاسخ و رفع شبهات
- ۹۳ خود کتتری درستی نماز و سایر اعمال دینی
- ۹۴ برنامه نویسی و تولید نرم افزار مناسب دینی و فرهنگی
- ۹۴ راه اندازی انجمن‌ها و پاتوق‌ها در فضای مجازی
- ۹۴ تالارهای گفتگو
- ۹۷ تغذیه فکری
- ۹۷ ارسال محتوا به پست الکترونیک و ایمیل کاربران
- ۹۷ ارسال پیام‌هایی با جذابیت و غنای محتوایی
- ۹۷ پاسخ به شبهات، پرسش‌ها و مباحث انحرافی روز جامعه
- ۹۸ کارکردهای منفی اینترنت
- ۹۸ ارتباط مجازی و اختلال‌های روانی - رفتاری

۹۸ معایب ارتباط مجازی
۹۹ اینترنت و سلطه فرهنگی
۱۰۰ اعتیاد به اینترنت
۱۰۲ ویژگیهای معتادان به اینترنت
۱۰۲ دروغ‌گویی
۱۰۲ کم رنگ شدن و از بین رفتن رابطه عاطفی کاربر با اعضای خانواده
۱۰۳ ایجاد ریحیہ انکار و تکذیب
۱۰۳ چت‌زدن‌های بی هدف
۱۰۶ چت‌های اینترنتی تا زندگی مشترک
۱۰۷ موافقان و مخالفان شیوه‌های جدید
۱۰۸ وابستگی به موضوع‌های جنسی در اینترنت
۱۰۹ اشکال گوناگون عرضه آثار پورنوگرافیک
۱۰۹ مجله‌های بزرگ سالان
۱۱۰ نوارهای ویدئویی
۱۱۰ مسائل پورنوگرافیک از تلویزیون
۱۱۰ پورنوگرافیک شنیداری
۱۱۰ الگوهای رفتاری در اینترنت
۱۱۱ اعتیاد
۱۱۱ تشدید
۱۱۱ حساسیت زدایی

- انجام دادن اعمال جنسی ۱۱۲
- اجتناب از مقدمه گناه ۱۱۳
- نگاه شهوت آلود ۱۱۳
- عواقب چشم چرانی ۱۱۴
- غفلت ۱۱۴
- اولین قدم انحراف ۱۱۴
- حسرت طولانی ۱۱۵
- مستندات حقوقی ۱۱۶
- برخورد با متخلفان ۱۱۷
- استنتاج ۱۱۸
- پیشنهادهای ۱۱۸
- منابع و مأخذ ۱۱۹

فصل اول

کلیات

تبیین موضوع :

رابطه واژای عربی است به معنای تماس، اتصال، پیوستگی و در اصطلاح به مجموعه رفتارهایی اطلاق می‌شود که در آن ارتباطی مثل: کلامی، دیداری، شنیداری و یا تماس بدنی صورت پذیرد.

فرضیه‌ها :

ارتباط با نامحرم جز با حفظ حدود شرعی حرام است. رعایت حجاب در فضای مجازی نیز لازم است. غالب فقها، ارتباط با نامحرم در فضای مجازی را همچون ارتباط حضوری با حفظ حدود و شرایط مجاز می‌دانند.

روش تحقیق :

شناخت ابعاد مختلف زندگی و روابط اجتماعی انسان‌ها در قلمرو علوم اجتماعی بوده که یکی از بخش‌های عمده آن مبانی فقهی و اعتقادی است و در این تحقیق با استفاده از روش‌های علمی سعی شده پس از تبیین مسئله و پایه‌های نظری و پژوهشی آن با توجه به اهمیت موضوع و عدم وجود تحقیق مشابه با روش کتابخانه‌ای و با استفاده از حداکثر منابع موجود (بویژه کتابخانه ملی، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، سایتهای مختلف قابل دسترسی و ...) اطلاعات گردآوری و پردازش و تجزیه و تحلیل توصیفی آن انجام گرفته است.

هدف تحقیق :

اصل رابطه با نامحرم ممنوع نشده است بلکه اسلام آن را روشنند و نظامند کرده است زیرا اگر این نیاز مانند سایر نیازهای جسمی و روانی ، مجوهد به طور کامل ارضا شود و انسان را دچار مشکلی نکند باید تحت ضابطه ، نظم و شرایط خاص خود باشد با این توضیح و با توجه به رشد علم و تکنولوژی و ارتباط جوانان با جنس مخالف در اینترنت، تصمیم بر آن شد حد و حدود شرع در فضای سایبر نیز تبیین شود.

فصل دوم

محرم و نامحرم

تعریف واژه محرم و نامحرم :

محرم: کل ذات قرابه مانعة من الزواج^۱

اصطلاح محرمیت دارای دو معنای متفاوت است .

الف- حرمت ازدواج با یکدیگر ب - جواز نگرستن به یکدیگر

میان این دو تلازمی وجود ندارد، یعنی چنین نیست که با هر کس ازدواج حرام است، نگرستن محرمانه به او روا باشد زیرا ازدواج با شماری از زنان حرام است ولی نگرستن به آنان حلال نیست.

در معجم فقها نیز محرم را به معنی کسی که نکاح با او حرام ابدی می‌باشد آورده است.^۲

به طور کلی معیار تشخیص افراد محرم از نامحرم امکان ازدواج با آنهاست و ازدواج با آنها نیز باید حرام ذاتی باشد نه عارضی، چون بعضی از زنها با اینکه محرم نمی‌باشند ولی ازدواج با آنها نیز حرام می‌باشد، اما حرمت آن ذاتی نیست بلکه به سبب عوارض چون احرام در حج، ازدواج با خواهر زن که حرمت آن موقتی و تا زمانی که خواهر او همسر می‌باشد ادامه دارد.

حارم از دیدگاه قرآن

حُرْمَتُ عَلَیْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ
وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي
أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ
اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِّن نِّسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمْ
تَكُونُوا دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ
الَّذِينَ مِنْ أَوْلَادِكُمْ وَأَن تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ^۳ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا^۳

بر اساس آیه فوق، محرمیت از سه راه ممکن است ایجاد شود .

- 1- ولادت که از آن تعبیر به « ارتباط نسبی» می شود.
- 2- از طریق شیرخوارگی که به آن « ارتباط رضاعی» گفته

^۱ - رضا، احمد، معجم متن اللغة، ص ۷۳.

^۲ - قلنجی، محمد، معجم الفقهاء، ص ۲۱۰.

^۳ - نساء، آیه ۲۳

می شود.

3- از طریق ازدواج که به آن «ارتباط سببی» می گویند.

منظور از تحریم گروههایی که از آنان یاد شده چیست؟

از آنجا که حلیت و حرمت مربوط به افعال مکلفین است، از این رو لازم است حرمت گروههای یاد شده را به ازدواج با آنها حمل کرد، چرا که این معنی مناسب ترین فرض ممکن است به خصوص که آیه قبل «ولا تنکحوا ما نکح ابائکم» و بعد آن «والمحصنات من النساء» مربوط به حرمت ازدواج است.

نسب

نسب به معنای قرابت، خویشاوندی و فامیل^۱ در اصطلاح منظور از محرمان نسبی آن دسته از زنان و مردانی هستند که ازدواج با آنها حرام ابدی است.
حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ...^۲
حرام شده است بر شما مادرانتان و دختران و خواهران و عمه ها و خاله ها و دختران برادر و دختران خواهر شما...
حرمت از هر دو طرف ثابت است همانگونه که مادر بر فرزند حرام است فرزند نیز بر مادر حرام است.^۳
با توجه به آیه مذکور محارم نسبی را می توان به دو گروه تقسیم کرد.

محارم نسبی نسبت به زن	محارم نسبی نسبت به مرد
پدر و پدر بزرگ	مادر و مادر بزرگ
پسر و نوادگان	دختر و نوه های دختری
برادر	خواهر
پسر برادر و نوادگان	دختر خواهر و نوادگان
برادر	او
پسر خواهر و نوادگان	دختر برادر و نوادگان
خواهر	او
عمو شامل عموی پدر و	عمه شامل عمه پدر و

^۱ - شرتونی، سعید، اقرب الموارد، ص ۵۴۳

^۲ - نساء، آیه ۲۳

^۳ - ایروانی، باقر، درس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، ج دوم، ص ۶۵